

УДК 340:330.1 (477)

Федик Лідія Богданівна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Івано-Франківського університету права імені
Короля Данила Галицького

Івашків Тарас Степанович,
кандидат економічних наук, доцент,
декан економічного факультету
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького

ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ С. ДНІСТРЯНСЬКОГО НА ЛЮДСЬКІ ПОТРЕБИ

Проаналізовано погляди С. Дністрянського на проблеми австрійського права у трактуванні економічних понять. З поглядів С. Дністрянського можна зробити висновок, що український науковець, мав чітке розуміння економічної і правової суті понять блага, людських потреб, майна. С. Дністрянський у своїх працях пропонував удосконалення австрійського законодавства відповідного відповідно до сучасних економічних відносин у суспільстві.

Ключові слова: благо, володіння, потреба, привласнення, речове право, особа, майно.

Постановка проблеми. Економіка, які і право складають соціальну сферу суспільства. Хоча вони становлять цілком самодостатні системи з власною логікою розвитку, їх взаємозв'язок є безпосередній і що найважливіше визначається не так теоретичними потребами, як практикою. Як цілком доречно відзначив М. В. Цвік залежність між адекватністю економічних відносин і їх правовим опосередкуванням є аксіомою в юридичній науці. Економіка певним чином визначає, детермінує потребу в появі, існуванні і зміні правових форм. У свою чергу правова форма є способом існування, виразу, розвитку і перетворення економічного змісту [2, с. 70]. Наукові суперечки про співвідношення «юридичного» і «економічного» у житті суспільства мають тривалу історію. Не оминули вони і українську юридичну думку. Український вчений С. Дністрянський зумів показати тісний зв'язок і навіть своєрідний симбіоз економіки і права. Визначення змісту ряду економічних понять та трактування їх у праві, уявляється цікавим і актуальним, а чимало державно-правових ідей науковця зберігають актуальність у наш час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні розробки, присвячені аналізу поглядів С. Дністрянського на «право», «державу», «народ» досить значні. Різні аспекти життя та наукової діяльності вченого розкривали Т. Андрусак, А. Коваль, М. Костицький, П. Рабінович, П. Стецюк, І. Усенко. Попри це С. Дністрянський виявляє себе досить непересічним знавцем економічних понять, які він розглядає крізь призму права. Ця сторона не знайшла широкого відображення у дослідницьких колах.

Постановка завдання. Метою дослідження є поглиблення історико-правових знань про загальнотеоретичні погляди С. Дністрянського на економічні процеси в житті

громадян та трактування їхніх форм прояву в законах Австро-Угорської імперії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основу дослідження поставлено розвідку С.Дністрянського «Людина та її потреби у правовій системі» опубліковану у «Часописі правничому» (1900 р.). Праця складається з шести взаємопов'язаних частин, які розглядають економічні поняття на основі аналізу австрійського цивільного законодавства.

Вихідною тезою С.Дністрянського є та, що на людських потребах ґрунтується право і передусім приватне право. Воно виражає правила, якими керується суспільний лад у приватних відносинах між людьми. Тому, коли людина прагне до задоволення своїх потреб, завдання законодавця знати ці потреби і використовувати законодавство для їх захисту [1, с. 3]. С.Дністрянський ставить собі за мету дослідити правову природу потреб і відповідно норм австрійського приватного права, які стосуються економічної сфери. Потреба трактується вченим як відчуття нестачі у поєднанні з прагненням її усунути. Потреби він поділяє на: зовнішні, пов'язані із зовнішнім світом, органічні і неорганічні витвори природи, створені природою та іншими людьми; і внутрішні – психічні потреби людини. Австрійське приватне право насамперед зосереджене на зовнішніх потребах, хоча частково згадує і про внутрішні. Про внутрішні проблеми згадується тільки у (§ 91, 139, 140, 142, 148, 166, 168, 169, 170, 188, 191, 1293, 1323). Потреби не мають чітко визначених меж і постійно змінюються під зовнішніми впливами. Вони залежні від рівня освіти, виховання, соціального становища. Відповідно до інтенсивності С.Дністрянський ділить потреби на:

- **конечні (первинні)** § 154, 795, 1354, наприклад кожен власник мав право вимагати відшкодування за господарсько-необхідні витрати (*impensae necessariae*): § 331, 1036
- **приличні**, приклад в § 139, 141-143, 150, 166-171; і §796
- **збиткові (розкоші)** – приклад *impensae voluptariae* (витрати, що стосуються задоволень) § 332 к.з.

Водночас ділить потреби на суспільні (§ 287, 288, 760, 1472, 1485) індивідуальні [1, с. 4].

У другій частині С.Дністрянський, з точки зору юридичної науки, розглядає зміст поняття «блага». Засобом для задоволення людських потреб є блага. Право має завданням встановлювати правила про способи набування благ для задоволення своїх індивідуальних та суспільних потреб. Як потреби поділяють на зовнішні та внутрішні, так і блага бувають зовнішні та внутрішні. Внутрішні блага можна назвати особистими благами, оскільки вони властиві самій людині – здоров'я, сила, здібності, знання. Зовнішні – це все те, що знаходиться поза людиною, включаючи результати праці: праця інших людей, органічні і неорганічні продукти, які служать для задоволення їх потреб. Це матеріальні блага. Про них говориться у § 285 [1, с. 4]: «Все, що людина відрізняє і воно їй служить у споживанні називається у правовому змісті річчю».

Закон називає їх благами у широкому розумінні, а від цих благ відрізняється усе, що складає особисту сферу людини. Її особиста сфера у праві виступає у вигляді здатності до права і дії. Крім особи, як об'єкту права, у праві знаходиться матеріальний світ – «що не є особою є річчю» – а та частина приватного права, що займається зовнішніми благами є річевим (майновим) правом у ширшому розумінні. Тому сюди належить також і облігаційне право, бо предметом його є зовнішнє благо, а саме: діяльність однієї людини для задоволення потреб іншої людини. Через це австрійський закон зараховує облігаційні права до речових прав і називає їх «особисте речове право» (гл. заголовок другого розділу другої частини к.з. і § 859 к.з.).

Таке розуміння «речі» невідоме римському праву, але є вихідним поняттям австрійського права. Тому австрійські теоретики в основній частині системи повинні вести мову не про «речі» загалом, бо це складає систему речового права, а говорити про «блага» і їх відношення до людини.

Внутрішні, тобто особисті блага, закон не називає «речами», а охоплює лише частково, наприклад § 26, 109, 115, 768, 769, 1328, 1360 і ін. Тому вузьке поняття блага обмежується у правовому розумінні «зовнішніми» благами § 285 к.з. Це такі засоби задоволення людських потреб, які знаходяться в навколишньому світі.

Такі блага діляться на:

1. Матеріальні та нематеріальні. Матеріальні блага мають матеріальну основу і охоплюють усе, що наука природи називає «тілом» [1, с. 5], у римському праві це *res corporales*, речі, які можна відчувати (земля, золото і т. д.). Всі інші блага зовнішнього світу без матеріальної основи є нематеріальними благами (спадок, зобов'язання) – (*res incorporales*). Матеріальні блага – це «речі», у значенні пануючої романістичної теорії про які римські джерела кажуть *res quae tangi possunt* (речі, які можна сприймати дотиком). До нематеріальних благ належать особисті послуги вчителів, суддів, лікарів і ін. А крім того це так звані юридичні блага, що ґрунтуються на правових відносинах осіб та речей. Ці правовідносини бувають безпосередні *iura in re aliena* (права на чужі речі). При авторському праві, патенті, марки і опосередковані, облігаційні вірительства.

Про особисті послуги у вищевказаному розумінні згадує тільки § 1003 к.з.; про право на промисловий взірець, право марки, авторське право, право патенту існують окремі закони (цісарський патент від 7 грудня 1858 р., В.з.д. ч. 237 і арт. VI першої частини цісарського розпорядження з 21 вересня 1899 року, В.з.д. ч. 176; закон від 6 січня 1890 року, В.з.д. ч. 19; закон від 26 грудня 1895 року; В.з.д. ч. 197; закон від 11 січня 1897 року, В.з.д. ч. 30) – тому австрійська к.з. називає нематеріальними благами у вузькому розумінні облігаційні відносини і *iura in re aliena* (права на чужу річ) [1, с. 6].

Поділ благ на матеріальні і нематеріальні у приватному праві має важливе значення. Право служить для задоволення людських потреб і дає людині владу над благами навколишнього світу. Але людина має йти шляхом здобуття влади над економічними благами потребу у яких має. Ця влада може бути повною, коли охоплює блага з усією їх сутністю; або часткова, коли стосується тільки певної сторони економічного блага, що приносить людині користь. Та зрештою вона може бути і вірогідною, коли вона дає на майбутнє гарантію задоволення майбутніх потреб. Ці три влади у праві виражаються у трьох поняттях: власності, користування і застави. Всі вони є основними інститутами приватного права і стосуються як благ матеріальних, так і нематеріальних. У зв'язку з цим виникають різні правовідносини.

Предметом власності, користування і застави є в першу чергу матеріальні блага і на них в основному ґрунтується речове право к.з. Однак австрійське право знає право користування та застави і на нематеріальні блага [1, с. 6]. Про власність на нематеріальні блага згадується у 353 к.з. і поняття обмеженого права власності у 613 к.з. Нематеріальне право власності можна зустріти у авторському праві, у праві патенту й ін., коли залишається романістична теорія про необмежену владу особи над річчю та мається на увазі поняття у власності, вказане у п. 353 к.з. Предметом права застави можуть бути не тільки матеріальні блага, але й вірительності, право застави і нематеріальні права, такі як патенти. На відмінностях між матеріальними і нематеріальними благами ґрунтується різниця володінням річчю і володінням правом (правоздатність) [1, с. 7].

2. У економіці важливою є різниця між вільними і економічними благами. Вільні блага – це такі, які створені природою і які людина набуває шляхом привласнення. Вони

поділяються на: а) спільні блага (лат. *res omnium communes*), тобто такі, що не можуть бути присвоєні ні окремою людиною, ні навіть народом (повітря, світло, тепло); б) блага, які можна привласнити – можуть стати предметом володіння окремих людей. Дністрянський відносить ці блага до категорії *res nullius*, тобто до речей, які не мають власника і якими може скористатися будь-хто не маючи потреби закріплення за собою на них права власності. Економічні блага потребують праці. Такий поділ благ притаманний для економічної науки загалом сприйнятий і приватним правом [1, с. 7]. Однак, з точки зору права, виникає питання: чи правовий лад дозволяє присвоєння певних благ і чи знаходяться вони під владою фізичної чи юридичної особи. Вищезгаданий поділ у приватному праві здійснюється наступним чином:

а) *res communis omnium*, у праві мають таке саме значення як і в економіці, оскільки вони є благами, що не можуть бути у володінні окремої особи, а перебувають у спільному користуванні всіх. Про це йдеться у § 297, 422, 475 к.з., що згадують про владу над певним повітряним простором, бо ця влада не може охоплювати конкретну частину повітря, оскільки повітря постійно переміщується; австрійський закон говорить, що володілець може у цьому просторі про свою владу заявляти і заборонити іншим доступ [6, с. 7]. Спільні блага належать усьому світові, однак якщо все ж хтось зумів присвоїти собі частину цих благ, то вони перестають бути спільним благом і стають власністю того, хто їх присвоїв;

б) всі інші блага у праві визначаються як *res nullius*, тобто як «нічийні», або такі що не знаходяться у чиємусь виключному володінні. Це обумовлюється не стільки тим, що ці блага є в необмеженій кількості і тому немає потреби їх привласнювати, скільки тим, що на разі немає людини, яка б мала владу над ними. Економічне розуміння вільних благ співпадає з правовим розумінням, але до того моменту, поки вони не стають власністю окремої людини. У випадку коли будь-хто набере *de facto* їх у власність вони перестають бути вільним благом в правовому розумінні і стають благом набутих. Так, з економічного погляду вода є вільним благом. Однак з точки зору права різниця полягає в тому чи вода є в джерелі чи в колодязі у громадському місті, на приватній території, чи у водопроводі. У першому випадку вода є вільним благом, у другому – набутих [1, с. 8]. Через це у австрійському законі є назви «*freie Sachen*» (вільні блага), але «*freistehende Sachen*» (окремі блага) (гл. § 381 к.з.), бо вони є лише доти вільними благами, доки вільно стоять. Однак з моменту коли хтось візьме їх у користування, вони, з точки зору права, уже не належать до вільних благ.

Чисельність вільних благ залежить від рівня культури. Історично першим було привласнююче господарство, яке базувалося на повній свободі присвоєння. Але з розвитком культури обмежується чисельність вільних благ, вони стають предметом приватної власності. Австрійське законодавство (пп. 381) висловлює абстрактне правило, що кожен може вільні речі присвоювати. Однак пп.382 передбачає певні обмеження цієї «природної свободи» – це так зване право «суб'єктивної сторони».

«Окремі блага можуть всіма громадянами придбані і не можуть бути обмежені через силу політичних законів або привілейованими членами».

Це право виникає тоді, коли хтось дійсно присвоїв собі певне благо або мав виключне право на присвоєння, або з огляду на суспільне добро не міг собі певне благо присвоїти. Тому, правове розуміння вільних благ є вужчим ніж економічне. Однак, у окремих, випадках право передбачає розширення економічного поняття і економічні блага можуть стати вільними благами. Таке «звільнення» благ з-під людського володіння може бути добровільне і примусове. Приклад примусового вивільнення благ дає пп. 384; добровільне вивільнення відоме під назвою *dereliction* (покинутий) (пп. 388);

в) в економіці найважливішими є економічні блага, тоді як у праві вони виступають у ролі набутих благ. Виникає питання: яким чином певне благо стає набутих?

Блага набуваються через володіння ними: особа бере якийсь благо у володіння і таким чином набуває його [1, с. 9]. Тут йдеться про набуття влади тільки над певним правовим предметом. У нашому випадку, коли особа має право, але не має наміру (*animus non possidendi*) володіти, бо не можна когось змусити володіти, без його волі. Але коли хтось отримав у володіння певне благо, то кажемо, що благо це набуте, а саме благо називаємо набутих.

Набуті блага у приватному праві мають важливе значення: на них ґрунтується поняття майна; вони мають вартість і є предметом правовідносин між людьми. Так вода з криниці у громадському місці не може бути предметом продажу. Тільки тоді коли хтось набуває її у власність. Вода може стати джерелом заробітку, але тільки за умови, коли стала чияюсь власністю. Поки вода знаходиться ще у криниці і є доступною для кожного, то є вільною для кожного. Однак, коли хтось начерпав води, то вона стає набутих благом і може стати джерелом заробітку. Тому важливо знати, які є способи набуття благ.

Отримання благ відбувається способом самостійним і залежним (похідним). Самостійне набуття називається власною продукцією, бо воно є результатом діяльності того для кого воно призначене. Людина забезпечує свої потреби безпосередньо із творів природи і переробляє їх для власного споживання; отже посередником між природою і набуттям благ виступає людська праця. Там, де йдеться про набуття вільних благ, виступає привласнююча праця: *Res nullius cedit primo occupanti* (оволодіння речами, які не мають власника (нічийні, *res nullius*, і кинутими власниками, *res derelictae*), з метою привласнення, першим хто заволодів нею). Але в інших випадках самостійного набуття благ, потрібно блага, які знаходяться в чужій власності, пристосувати до власних потреб через обробіток або переробку [1, с. 10]. Тут належить місце *specificatio* (специфікація – переробка речі або виготовлення з матеріалу нової речі) [5], *commixtio* (змішання речей – мало місце при з'єднанні речей, що належать різним власникам, коли неможливо їх відділити одне від одного без взаємного знищення або пошкодження) [3], *confusio* (злиття) [9]. У обох випадках як при присвоєнні, так і при обробітку та переробці відбувається набуття благ через працю і через певне фактичне відношення до блага, яке особі, що її набула, віддає певну владу над нею. Різниця полягає в тому, що у першому випадку праця закінчується на привласненні вільного блага, а в другому благо повинне бути набуте, а вже потім до нього може бути застосована праця для того щоб пристосувати його для своїх потреб [1, с. 10].

Інша ситуація складається щодо залежного блага: тут йдеться або про чужі блага (такі, що знаходяться у чужій власності) або про чужу працю, коли для набуття певного блага працює не той хто хоче його отримати, а інший. Набуття блага залежить від другої особи. С.Дністрянський виділяє чотири способи похідного набуття благ:

- 1) передача авторитативною владою;
- 2) Набуття люкративне (грошове, прибуткове);
- 3) Одностороннє набуття шляхом примусу;
- 4) Набуття на основі добровільної умови.

До авторитативних влад від яких залежить набуття благ належить: родина щодо своїх членів; монаші чини щодо ченців; заклади для ув'язнених. Прибуткове набуття охоплює безплатний або добровільний перехід благ від одного до другого, дарування, милостиню. Щодо одностороннього набуття шляхом примусу, то воно може бути правове і не правове. Правове набуття благ відбувається через суспільні об'єднання, такі як держава, край, громада, коли на своїх членів накладають податки. Крадіжка і грабіж є

способами не правового набуття благ. Окремо стоїть набуття шляхом вільної домовленості, так як воно відбувається не односторонньо, а за згодою двох сторін. Перехід благ у даному випадку відбувається добровільно, а вимогами є особиста свобода осіб і приватна власність на відповідні блага. Сюди належать: купівля і продаж, позичка, найм, оренда [1, с. 11].

Останній спосіб безпосередньо пов'язаний з поділом праці, коли господарства починають виробляти продукцію не тільки для забезпечення власних потреб, але й виготовляють для обміну з іншими господарствами. Поділ праці, разом з обміном, встановлюють тісний економічний зв'язок між населенням. Такий економічний зв'язок називається суспільним оборотом. Блага, які стають предметом обміну називаються обмінними благами. А як предмети обороту називаються оборотними благами. Остання теза підводить до останнього поділу благ:

3) блага споживчі і оборотні. Споживчі блага мають за мету забезпечити власні потреби у власному господарстві; а метою оборотних благ є задоволення потреб інших. Але не кожне благо може бути предметом суспільного обороту, а лише ті блага, які можуть бути предметом присвоєння і передачі. Право не допускає певні економічні блага до обороту, т. зв. *res extra commercium* (речі поза оборотом) [4] – такі речі, які або за своїми природними властивостями, або в силу свого особливого призначення, не могли бути предметами приватних правовідносин: закордонна власність, купівля і продаж військового одягу, зброї (декр. від 5 грудня 1800 р.). С.Дністрянський відзначає, що це скоріше виключення, бо загальне правило передбачає можливість обміну всіх економічних благ (311, 355, 878 [1, с. 12].

Третій параграф дослідження С. Дністрянського присвячений «майну». Блага є засобом для задоволення людських потреб – тому кожен господар має придбати собі частину благ для забезпечення власних потреб. Всі блага, які знаходяться у власності певної людини називаються майном. Це найбільш узагальнене поняття майна. При цьому слід відзначити:

1) до майна належать тільки зовнішні блага; внутрішні блага (такі як здоров'я, сила, здібності) не становлять майна у правовому розумінні.

2) тільки набуті блага можуть бути майном людини. Вільні блага (*res nullius*) не служать нікому та можуть стати майном тільки після того, як перестають бути вільними і переходять у власність людини [1, с. 13].

3) майно має також суб'єктивну сторону. Кожна фізична або юридична особа надають майну певну ознаку, яка відрізняє його від інших.

Предметом майна можуть бути не тільки мінові але й споживчі блага, тому при визначенні поняття «майна» не можна посилатися на пп. 311 к.з., що говорить про володіння, оскільки дана постанова містить ознаки оборотності блага.

Правова теорія має власне трактування майна, яка не визначає його з точки зору потреб людини, а також незважаючи на економічну теорію і визначає як сукупність прав, що «служать» певній людині. У правовій науці прийнято теорію німецького правознавця Фрідріха Карла фон Савіньї за якою володіння є фактом, і не може бути саме по собі правом, а тому майно яке визначається як сукупність прав, що є у певної особи, володіння річчю не належить до майна, а поняття майна не має з володінням нічого спільного. Однак С.Дністрянський дискутує з цією тезою, вважаючи її суперечливою, бо сама етимологія слова «майно» вказує на зв'язок з володінням. Всі блага, які хтось «має» становлять його «майно», тому вистачає уже самого володіння і тому байдуже чи його прив'язують до якогось права чи ні [1, с. 13].

Деякі автори обмежують майно тільки до таких прав, які можуть бути виражені в

грошах. Однак таке обмеження на має ні правової, ні економічної підстави. Кожна людина володіє перш за все такими благами, яких потребує для споживання (споживчі блага), але вони не завжди можуть бути виражені у грошовій формі, що не дає підстави не відносити їх до майна. У праві теж немає положення, яке б обмежувало майно оборотними благами.

«Майно» є передусім економічним поняттям, яке мусить бути підґрунтям для правового визначення. Право в економічному понятті може змінити лише ті елементи, які впливають на окремі правові погляди на відношення блага до людини. Тому заміняємо в економічному розумінні майна замість «економічних» благ уживаємо «набуті» блага і так отримуємо правове розуміння майна. Таким чином майно – це сукупність благ набутих певною людиною або певною юридичною особою.

Таке широке розуміння майна прийняте у австрійському законодавстві. Воно охоплює не тільки майно пасив але й актив. Водночас австрійське законодавство дає більш вузьке визначення майна – пасиви або чисте майно. Цим поняттям керується австрійський закон у праві спадщини, що ґрунтується на переході спадщини з обов'язковим погашенням боргів. Водночас закон має більш вузьке поняття майна: сукупність матеріальних благ, набутих фізичною чи юридичною особою. На це вказує визначення шкоди у п. 1193 к.з., що окремо від майна виокремлює права. Тому цілком логічно, що у цій постанові, як і у цілій 30 главі II частини к.з. (напр. п. 1311) поняття майна не охоплює нематеріальних благ [1, с. 14].

Спільним для вищеписаних понять є: сукупність набутих благ певної фізичної чи юридичної особи; вужче поняття відокремлює від нього пасиви; найвужче поняття обмежується виключно матеріальними благами.

У сучасному суспільному і правовому житті майно має важливе значення, оскільки є основою усього суспільного обороту [1, с. 14]. Правовий лад визнає самостійне значення у праві майна. У праві майно інколи становить окремий предмет права. У окремих випадках певний мастковий комплекс становить окрему економічну цілісність і відповідно правові відносини. Прикладом він вважає *Hereditas iacens* – лежачий спадок (у володіння не вступив ніхто із спадкоємців) (п. 547), фундація (п. 646 к.з.), фідейкоміс (передача майна у спадок з умовою, що воно має бути в неушкодженому стані передане наступному спадкоємцеві) (п. 618) [8, с. 15].

Поокремо вищевказані поняття не становлять предмету права, але вони є складовою більшого поняття, що є предметом права. Це проявляється у тому, що таке майно може збільшувати або зменшувати число набутих благ і може входити після цього у різні правові відносини. Через юридичні процедури вінкулюване майна (перетворення пред'явницьких цінних паперів в іменні) [7, с. 482]) для певних індивідуальних чи суспільних потреб, майно втрачає свого попереднього власника і стає самостійним предметом права. Але вищеписане поняття майна має певні особливості, бо через вінкулювання набуті блага не стають *res nullius* (речами, які нікому не належать), що стають власністю захопленою, а лише *quasi res nullius* (так звані речі, які нікому не належать), бо складають окремий правовий організм, що сам по собі є предметом права і зберігають у майбутньому характер набутих благ.

Крім такого майна, що само по собі становить окремий предмет права і через це може набувати права і мати обов'язки, є такі органічні твори, які не можуть набувати прав, але мають обов'язки. Це «оборотові підприємства», які є власністю окремих фізичних або юридичних осіб, але їхнє майно у зв'язку із значним соціальним значенням становить окремий правовий організм. Оборотове підприємство відрізняється від всіх інших форм власності тим, що не може бути предметом прав, а увесь прибуток підприємства належить власнику.

Водночас особливістю оборотного підприємства є прив'язаність до його власності соціальної складової, яка зберігається незалежно від змін у майні підприємства. До обов'язків такого підприємства входить:

а) відповідальність за заступників, помічників та робітників;

б) відповідальність за нещасні випадки, які трапляються на підприємстві, а також за робітників що працюють на підприємстві (очевидно С.Дністрянський має на увазі соціальні гарантії). Ці обов'язки підприємець не несе особисто, а лише як власник майна [1, с. 16].

Висновки. Отже, з поглядів С. Дністрянського чітко прослідковується думка, що основою права та економіки держави є потреби суспільства і блага, які можуть їх задовольнити, як на елементарному рівні (у сім'ї, родині, роді) так і на розвинутому (у народі та державі). Розглядаючи трактування «блага», «доходу», «майна», які пропонує австрійське законодавство вчений виявляє недоліки сутнісного і процесуального характеру, пропонує їх логічне вирішення враховуючи їхню економічну і правову природу. Незважаючи на те, що С.Дністрянський дотримується класичного поділу благ, його трактування даного поділу є актуальним і на сьогодні. Крім того, він критикує деякі положення цивільного австрійського права щодо згаданих понять, як такі, що запозичені з римського права і втратили свою актуальність.

Список використаних джерел

1. Дністрянський С. Чоловік і його потреби в правній системі (розвідка з австрійського права) / Дністрянський С. // Часопись правнича. – Львів: з друкарні Наукового товариства імені Т.Шевченка, 1900. – Рочник X. – С. 4-36.
2. Загальна теорія держави і права: / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченко, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002. – 432 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/38-tsvik/133-s-2---.html>.
3. Косарев А.И. Римское частное право : учебник – 2-е изд. – М.: Юриспруденция, 2007. — 192 с.
4. Римское частное право / под ред. проф. И.Б. Новицкого и проф. И.С. Перетерского. – Москва: Юриспруденция, 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://bibliotekar.ru/rimskoe-pravo-2/165.htm>
5. Римское частное право: учебно-практическое пособие / сост. В.В. Сонин. – Владивосток: Изд-во ВГУЭС, 2007. – 144 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://abc.vvsu.ru/books/pr_rimskpravo/page0002.asp
6. Тимченко Л.Д. Міжнародне право : підручник / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. – К. : Знання, 2012. – 631 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/64841-127-mjnarodna-teritorya-splnogo-koristuvannya.html>.
7. Трач Н. Розвиток української правничої термінології у Галичині (на прикладі лексикографії) / Н.Трач // Київські полоністичні студії. –Т. 22. – К. : Національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – С. 480–485.
8. Фідеїкоміс // Універсальний словник-енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovo.org.ua/29/53412/22841.html>.
9. Чезаре Санфилиппо. Курс римского частного права : учебник / Чезаре Санфилиппо ; [пер. с итал. И. И. Маханькова] ; под общ. ред. Д. В. Дож-дсиа. – М. : Норма, 2007. – 464 с.

**Федык Л. Б., Ивашиків Т. С. Правовые и экономические взгляды
С. Днестрянского на человеческие потребности**

Проанализированы взгляды С. Днестровского на проблемы австрийского права в трактовке экономических понятий. С взглядов С. Днестровского можно сделать вывод, что украинский ученый, имел четкое понимание экономической и правовой сути понятий блага, человеческих потребностей, имущества. С. Днестровский в своих трудах предлагал усовершенствования австрийского законодательства соответствующего согласно современных экономических отношений в обществе.

Ключевые слова: благо, владение, потребность, присвоение, вещное право, лицо, имущество.

**Fedyk L. B., Ivashkiv T. S. Legal and economic views S. Dnistryanskogo on human
needs**

The views of S. Dniester to the problems of the Austrian law in the interpretation of economic concepts. With views of the Dniester S. we can conclude that the Ukrainian scientist, had a clear understanding of the economic and legal essence of the concepts of good, human needs of the property. S. Dniester in his writings suggest improvements Austrian law according to the relevant current economic relations in society.

Key words: good, possession, demand, allocation, property law, person and property.

Надійшла до редакції 27 жовтня 2016 р.

